

Werona Król-Gierat

EDUTAINING ENGLISH EXPERIENCE

EDUTAINING ENGLISH EXPERIENCE

AUTORSKI PROGRAM ZAJĘĆ DYDAKTYCZNO-USPRAWNIAJĄCYCH Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO DLA KLAS INTEGRACYJNYCH PIERWSZEGO ETAPU EDUKACYJNEGO

MOTTO

*Our greatest strength as a human race is our ability to acknowledge our differences,
our greatest weakness is our failure to embrace them.*

- Judith Henderson

Autorka programu:
mgr **Werona Król-Gierat**

Autorka Werona Król-Gierat oświadcza, że jest właścicielem praw autorskich programu *Edutaining English Experience*. Jednocześnie wyraża zgodę na wykorzystanie programu we wszystkich typach szkół docelowych oraz dopuszcza możliwość jego modyfikacji na potrzeby uczniów, nauczyciela lub szkoły.

Kraków, dn. 26 lutego 2015

- SPIS TREŚCI -

1. Wstęp – wyróżniki programu	3
2. Charakterystyka programu – metryczka	5
3. Założenia programowe	6
4. Zalecane warunki organizacyjno-przestrzenne realizacji programu	7
5. Cele	9
5.1. Ogólne cele kształcenia i wychowania zawarte w podstawie programowej	9
5.2. Cele szczegółowe zawarte w podstawie programowej – język angielski	10
5.3. Cele dydaktyczno-usprawniające	11
6. Opis założonych osiągnięć ucznia	13
7. Modułowe ujęcie treści nauczania	13
8. Rekomendowane procedury osiągania celów poprzez indywidualizację	20
8.1. Metody, techniki i sposoby pracy	23
8.2. Formy pracy	25
8.3. Materiały nauczania i środki dydaktyczne	25
8.4. Struktura i zasady planowania lekcji	26
8.4.1. Rytuały klasowe	27
8.4.2. Zasady zachowania podczas lekcji	28
9. Sposoby oraz narzędzia ewaluacji postępów w nauce i osiągnięć uczniów oraz samych zajęć	29
10. Uwagi o realizacji programu – warianty pracy	32
11. Bibliografia	34
12. Załączniki – obudowa programu	36
12.1. Indywidualna karta obserwacji ucznia	36
12.2. Arkusz oceny okresowej/ rocznej dla klasy I i II	38
12.3. Arkusz oceny okresowej/ rocznej dla klasy III	40
12.4. Autoewaluacja pracy nauczyciela – analiza SWOT	43
12.5. Przykładowy scenariusz lekcji rozpoznawczej w ramach programu EEE	44
12.6. Przykładowy scenariusz zajęć w ramach programu EEE	47

1. Wstęp – wyróżniki programu

Jak czytamy w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, zakres wiadomości i umiejętności, jakimi ma dysponować uczeń kończący klasę III, ustalono tak, by nauczyciel mógł je realizować z uczniami o przeciętnych możliwościach. Niektórym jednak uczniom trzeba udzielić pomocy psychologiczno-pedagogicznej, żeby mogli sprostać wymaganiom określonym w podstawie. Bywa też tak, że w części zdolnych podopiecznych można by zorganizować kształcenie w taki sposób, aby nauczyli się znacznie więcej. Są to zadania trudne, wzięwszy pod uwagę konieczność czasoprzestrzennej pracy ze wszystkimi typami uczniów jednocześnie.

Program *Edutaining English Experience* proponuje nowe rozwiązania oraz połączenie dotychczasowo opracowanych rozwiązań w jedno tak, by stworzyć jak najbardziej optymalne warunki nauczania dla możliwie jak największej liczby uczniów w klasie oraz zapewnić atmosferę sprzyjającą kształceniu integracyjnemu. Skoncentrowany na poszczególnych specjalnych potrzebach edukacyjnych wynikających z orzeczeń do kształcenia specjalnego, jest to program przyjazny indywidualnemu dziecku, całej grupie oraz samemu nauczycielowi. W założeniu ma być przydatny w praktyce, a więc przystępny i zrozumiały co do treści i form ich prezentacji, jednocześnie stanowiąc dobry fundament dalszej nauki na wyższych etapach szkolnych. Program EEE jest elastyczny – umożliwia każdemu dziecku rozwój na jego miarę i jego własną drogą.

Uczniowie objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną (wynikają m.in. z niepełnosprawności, z niedostosowania społecznego, z zagrożenia niedostosowaniem społecznym) na co dzień korzystają z różnorodnych jej form. Należą do nich: zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia specjalistyczne (np. korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapia), zajęcia rewalidacyjne/resocjalizacyjne (np. korekcyjne wad postawy, korygujące wady wymowy, z zakresu orientacji przestrzennej i poruszania się, nauki języka migowego lub innych form alternatywnej komunikacji), przy czym godzina zajęć specjalistycznych najczęściej wynosi pełne 60 minut. Obciążenie tych dzieci zbyt dużą ilością godzin zajęć pozalekcyjnych mogłoby doprowadzić do przeciążenia, a co za tym idzie do zniechęcenia, a nawet całkowitej rezygnacji z pomocy PP, która – choć nieodpłatna i nieoceniona – jest dobrowolna. Program EEE, w ramach obowiązkowej siatki godzin, proponuje zajęcia dydaktyczno-usprawniające w formie wielozmysłowego, edukacyjno-zabawowego odkrywania świata przez pryzmat języka angielskiego. Wspierające zajęcia mają zwiększyć szanse edukacyjne uczniów mających trudności w nauce i funkcjonowaniu w szkole, a uczniom o przeciętnych możliwościach zapewnić dodatkowy kontakt z językiem obcym, który będzie stymulującym doświadczeniem. Przekazywane treści oraz materiał do opanowania są dla wszystkich

uczniów takie same, natomiast konkretne ćwiczenia podlegają dywersyfikacji dla poszczególnych grup.

Program EEE został opracowany szczególnie z myślą o uczniach posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego kształcących się na I etapie edukacyjnym w szkołach podstawowych integracyjnych bądź z oddziałami integracyjnymi. Został przygotowany jako przewodnik dla nauczycieli języka angielskiego pracujących z klasami, w których uczą się zarówno dzieci ze orzeczeniami poradni psychologiczno-pedagogicznych jak i podopieczni w normie rozwojowej. Program EEE jest dostosowany do przeciętnych warunków lokalowo-organizacyjnych polskich szkół i, oprócz drobnych modyfikacji przestrzeni klasowej oraz przygotowania niektórych pomocy dydaktycznych, nie wymaga większych nakładów finansowych.

Do Programu EEE mogą również odwoływać się – a nawet jest to zalecane – rodzice/opiekunowie prawni uczniów. Znajdą oni tutaj wiele cennych informacji o tym, czego i jak ich dziecko uczy się na zajęciach z języka angielskiego. Dodatkowo, zapoznanie się rodziców z programem pozwoli na ich lepszą współpracę z nauczycielem, jak i samym dzieckiem podczas zalecanych powtórek materiału w domu. Przed przystąpieniem do realizacji programu, korzystne byłoby przedstawić np. (na zebraniu) rodzicom/ opiekunom prawnym główne założenia metodyczne, wskazując, jak oni sami mogą wspierać swoje dzieci w nauce języka obcego.

Również dyrektorzy szkół znajdą w Programie EEE interesujące informacje dotyczące m.in. warunków organizacyjno-przestrzennych sprzyjających procesowi nauczania języka obcego uczniów w młodszym wieku szkolnym, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

2. Charakterystyka programu – metryczka

Nazwa programu: **EDUTAINING ENGLISH EXPERIENCE (EEE)**

Typ kursu: zajęcia dydaktyczno-usprawniające

Przedmiot: język angielski

Poziom: A1/A2 w sześciostopniowej skali poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych, zdefiniowanej przez Radę Europy (*Common European Framework of Reference for Languages*)

Przydział godzin na realizację programu: 180 godzin dydaktycznych w trzyletnim cyklu nauczania, czyli 30 godzin semestralnie, co daje 2 godziny tygodniowo

Zasięg stosowania programu: adresatem programu są klasy integracyjne pierwszego etapu edukacyjnego w szkołach podstawowych integracyjnych lub w szkołach podstawowych z oddziałami integracyjnymi

Kwalifikacje nauczycieli: pełne kwalifikacje do nauczania języka angielskiego lub kwalifikacje nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej posiadającego odpowiednie przygotowanie językowe i metodyczne w zakresie nauczania języka obcego na tym poziomie

Budowa programu: modułowy tematyczny, hermeneutyczny, o układzie spiralnym

Program modułowy dla trzyletniego cyklu nauczania składa się z sześciu komponentów – po jednym dla każdego semestru nauki.

Model hermeneutyczny polega na tym, iż wiedzę i umiejętności zdobywa się podczas działania i współdziałania w grupie i z nauczycielem. Jest to uczenie się przez doświadczenie, interakcje oraz zaangażowanie (w programie EEE: całego ucznia, wszystkich zmysłów). Program przeciwny jest przeładowaniu treściami nauczania oraz encyklopedyzmowi. Od ucznia nie oczekuje się szybkich, wyuczonych odpowiedzi, lecz stopniowego dochodzenia do nich w mini-procesie badawczym dokonującym się w zespole klasowym.

Układ jest związany ze specyfiką edukacji wczesnoszkolnej, która jest procesem rozłożonym na 3 lata nauki. Oznacza to, że treści nauczania będą narastać i rozszerzać się w układzie spiralnym, a wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia w klasie I będą powtarzane, pogłębiane i rozszerzane w klasie II i III.

3. Założenia programowe

Program zajęć dydaktyczno-usprawniających z języka angielskiego **Edutaining English Experience** dla klas integracyjnych zgodny jest z nową podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych dla I etapu edukacyjnego, obejmującego klasy I-III SP, w zakresie języka obcego nowożytnego.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, o której mowa określona została w załączniku 2 do *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*.

Jednymi z założeń programu EEE, w zgodzie z obowiązującą podstawą programową, jest wyrobienie u uczniów najmłodszych pozytywnego stosunku do nauki oraz łagodne wprowadzenie w świat języka angielskiego, dbając o ich wszechstronny i harmonijny rozwój. Program EEE to stopniowe wdrażanie i przygotowywanie uczniów do właściwego funkcjonowania we współczesnym świecie globalnym, w którym wśród języków obcych prym wiodzie angielski. Cel ten osiąga się poprzez zaspokajanie naturalnej ciekawości świata, odwołując się do tematów i zjawisk bliskim doświadczeniom dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Nie tylko pozwala się, ale też wspiera i zachęca do szeroko rozumianej aktywności twórczej dziecka, w tym do ekspresji plastycznej, muzycznej, ruchowej czy aktywności badawczo-odkrywczej.

Program EEE pozwala na modyfikacje mające na celu dostosowanie podejmowanych działań do potrzeb, możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się poszczególnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Z jednej strony program EEE promuje pracę zespołową, a z drugiej wprowadza działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego dziecka w klasie.

4. Zalecane warunki organizacyjno-przestrzenne realizacji programu

Program jest przewidziany na trzy lata nauki w klasach I-III i jest przeznaczony na dwie 45-minutowe lekcje w tygodniu w ramach podstawowej siatki godzin.

Realizacja programu odbywa się z całą klasą, wewnątrz której stosuje się podział na grupy do wykonywania określonych zadań. Jak już ujęto we wstępie, przekazywane treści oraz materiał do opanowania są dla wszystkich uczniów takie same, natomiast konkretne ćwiczenia podlegają dywersyfikacji dla poszczególnych grup. Podział na grupy następuje po wstępnym rozpoznaniu uczniów dokonywanym przez nauczyciela pod kątem specjalnych potrzeb edukacyjnych. Nauczyciel zbiera i wykorzystuje informacje wynikające z analizy **orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego**

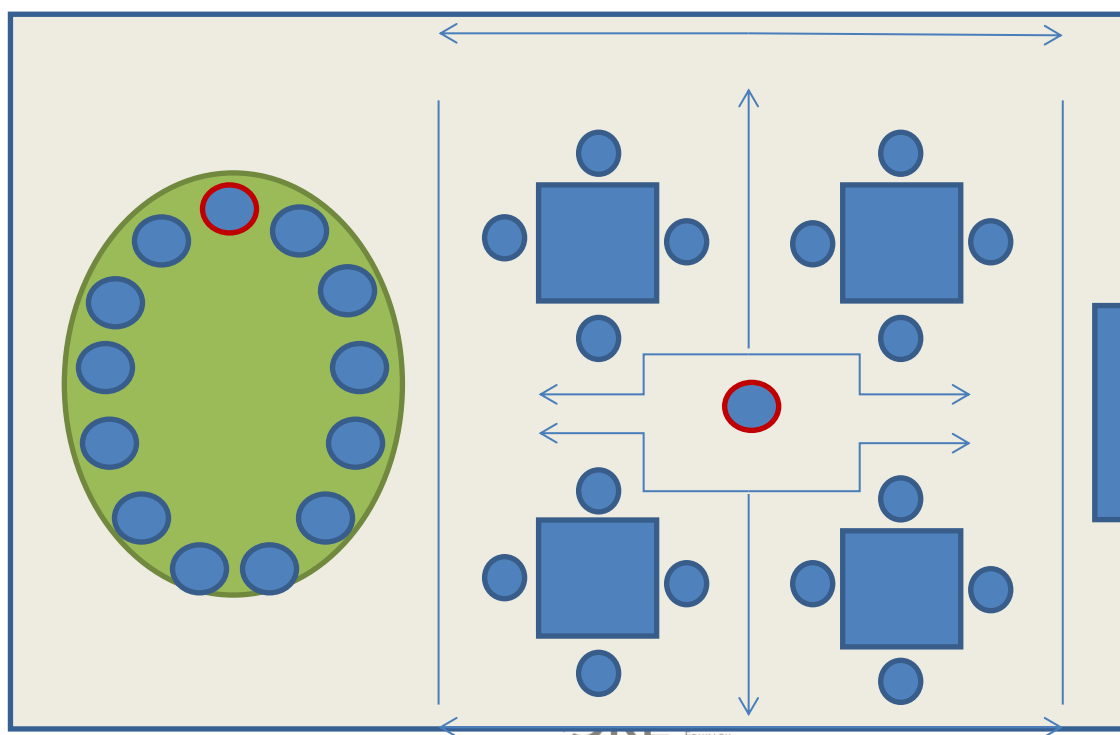
wydawanych przez zespoły działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych dzieciom niepełnosprawnym (w rozumieniu prawa oświatowego: niesłyszącym i słabosłyszącym; niewidomym i słabowidzącym; z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją; z upośledzeniem umysłowym; z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera; z niepełnosprawnościami sprzężonymi), niedostosowanym społecznie i zagrożonym niedostosowaniem społecznym; **arkuszy indywidualnej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia** (WOPFU); a także **Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych** (IPET-ów).

Wiedza na temat potrzeb ucznia i jego możliwości jest niezbędna do odpowiedniego zaplanowania pracy w klasie. Analizując ww. dokumenty, nauczyciel winien zwrócić szczególną uwagę na ewentualne trudności poszczególnych uczniów w zakresie nabywania wiadomości i umiejętności wynikających z realizacji podstawy programowej, zasady pracy pedagogicznej z danym uczniem oraz zalecenia, tj.: warunki realizacji potrzeb edukacyjnych, formy stymulacji, usprawniania, rozwijania potencjału oraz możliwości i mocnych stron ucznia. Ponadto, nauczyciel powinien skonsultować się z wychowawcą danej klasy, pedagogiem szkolnym oraz rodzicami.

Sala lekcyjna, w której odbywają się zajęcia EEE powinna składać się z dwóch części: edukacyjnej (wyposażonej w tablicę, stoliki itp.) oraz rekreacyjnej (odpowiednio do tego przystosowanej). Warto wykorzystać pracownię nauczania początkowego lub świetlicę szkolną, gdyż często są one zaprojektowane właśnie w ten sposób.

Układ stolików i krzeseł w części edukacyjnej powinien umożliwiać nauczycielowi podział klasy na grupy, pomiędzy którymi będzie się on mógł swobodnie przemieszczać.

Na podłodze w części rekreacyjnej powinien być rozłożony dywan. Dla wygodny i odpowiedniego klimatu dobrze, gdyby również były poduszki do siedzenia, choć nie jest to warunek niezbędny.

Fot. 1. Przykładowy projekt sali lekcyjnej składającej się z części edukacyjnej oraz zabawowej

Ponadto, sala lekcyjna powinna być wyposażona w tablicę szkolną, miejsce do eksponowania pracy uczniów, odtwarzacz CD/MP3 oraz – jeżeli szkoła dysponuje sprzętem - komputer z dostępem wraz z rzutnikiem multimedialnym (ewentualnie telewizor oraz odtwarzacz DVD). Założeniem maksimum jest tablica interaktywna.

Choć program nauczania języka obcego na etapie wczesnoszkolnym może być realizowany z użyciem podstawowych środków dydaktycznych, to im większy inwentarz pomocy audiowizualnych oraz przedmiotów oddziałujących na zmysły uczniów, tym atrakcyjniejszy proces nauczania. Dlatego sala przeznaczona za zajęcia dodatkowe powinna być uporządkowana, estetyczna i kolorowa (ale nie rozpraszająca) – zachęcająca do spędzania w niej czasu oraz motywująca do nauki. W wyżej wymienionych dokumentach, np. w IPET-ach, znajdziemy również cenne wskazówki dotyczące dostosowania otoczenia, specjalnych form pomocy i wsparcia. Należy je uwzględnić przy planowaniu wyglądu oraz wyposażenia sali dydaktycznej (np. zalecenie wyeliminowania mebli czy elementów dekoracyjnych w kolorze czerwonym).

5. Cele

5.1. Ogólne cele kształcenia i w wychowania zawarte w podstawie programowej

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego, co oznacza, że nadrzędne cele nauczania języka angielskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej muszą być spójne z ogólnymi celami edukacji zintegrowanej w I etapie edukacyjnym.

Program EEE stara się zatem realizować następujące cele ogólne kształcenia i wychowania na I etapie edukacyjnym, które wymienia podstawa programowa:

- 1) realizowanie programu nauczania skoncentrowanego na dziecku, na jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwościach uczenia się;
- 2) respektowanie trójpodmiotowości oddziaływań wychowawczych i kształcących: uczeń – szkoła – dom;
- 3) rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka;
- 4) kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy;
- 5) poszanowanie godności dziecka; zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, działania indywidualnego i zespołowego, rozwijania samodzielności

oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie, ekspresji plastycznej, muzycznej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej;

6) wyposażenie dziecka w umiejętność czytania i pisanie, w wiadomości i sprawności matematyczne potrzebne w sytuacjach życiowych i szkolnych oraz przy rozwiązywaniu problemów;

7) dbałość o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata, w tym zagwarantowanie mu dostępu do różnych źródeł informacji i możliwości korzystania z nich;

8) sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.

Powyższe cele realizowane są w kształceniu zintegrowanym podczas wszystkich lekcji. W trakcie zajęć dydaktyczno-usprawniających EEE są one naturalnie włączane. Ponadto, uwagi na specyfikę klasy, do której uczęszczają dzieci ze SPE, w trakcie zajęć na każdym etapie uczniowie powinni stale uczyć się współdziałania w grupie rówieśników, poznając siebie i innych, budując poczucie własnej wartości oraz rozwijając poczucie tolerancji oraz zdolności empatii.

5.2. Cele szczegółowe zawarte w podstawie programowej – język angielski

Głównym zadaniem nauczyciela języka angielskiego w klasie I szkoły podstawowej jest wspomaganie dzieci w porozumiewaniu się z osobami, które mówią innym językiem.

Uczeń kończący klasę I:

- 1) rozumie proste polecenia i właściwie na nie reaguje;
- 2) nazywa obiekty w najbliższym otoczeniu;
- 3) recytuje wierszyki i rymowanki, śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego;
- 4) rozumie sens opowiedzianych historyjek, gdy są wspierane obrazkami, gestami, przedmiotami.

W klasie II dzieci doskonalią zdobyte umiejętności i pogłębiają swoją wiedzę.

Uczeń kończący klasę III:

- 1) wie, że ludzie posługują się różnymi językami i że chcąc się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka;
- 2) reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- 3) rozumie wypowiedzi ze słuchu:
 - a) rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu;
 - b) rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać;

c) rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów;

d) rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video);

4) czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;

5) zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki, nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, bierze udział w mini przedstawieniach teatralnych;

6) przepisuje wyrazy i zdania;

7) potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;

8) współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.

Głównym zadaniem edukacji w zakresie języka obcego nowożytnego w klasach młodszych jest rozwijanie u uczniów umiejętności komunikowania się w JO. Rozwija się zatem język mówiony, umiejętność rozumienia ze słuchu i reagowania na usłyszane wypowiedzi. W klasie pierwszej, aby zapewnić uczniom łagodne przejście od zajęć przedszkolnych do nauki szkolnej, stosuje się w tym celu urozmaicone gry i zabawy. Dzieci najpierw zapoznają się z brzemieniem języka, wymową oraz intonacją poprzez powtarzanie poszczególnych wyrazów i zwrotów, recytowanie wierszyki, śpiewanie piosenek. Umiejętności czytania i pisanie schodzą na drugi plan i wprowadzane są od drugiego roku nauki.

Wszystkie ww. cele realizowane są na lekcji języka obcego w ramach programu EEE. Ponadto, zajęcia dydaktyczno-usprawniające mogą być dodatkową okazją dla uczniów zdolnych do rozwijania swoich talentów, a dla uczniów przeciętnych dwoma godzinami w tygodniu, kiedy spojrzą na język angielski z trochę innej perspektywy.

5.3. Cele dydaktyczno-usprawniające

Program EEE wyraźnie odnosi się do podstawy programowej zatwierdzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i uwzględnia jej wskazania, gdyż jest ona trzonem i częścią wspólną wszystkich programów nauczania. Jednakże, wprowadza on również pewne nowe koncepcje, które nie są sprzeczne z zawartością PP, a które w spójny sposób ją uzupełniają i wskazują na użyteczne działania pedagogiczne mające na celu uwzględnienie różnic rozwojowych dzieci i ich tempa uczenia się. Ponadto, włączają one również pewne ogólne cele terapeutyczne, które mogą – a nawet powinny być – realizowane przez wszystkich nauczycieli oraz specjalistów pracujących z dziećmi z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego.

Program EEE ma zatem na celu:

- praktyczne wdrażanie idei integracji;
- stworzenie atmosfery życzliwości, wzajemnego zrozumienia i pomocy (w szczególności dzieciom z orzeczeniami do kształcenia specjalnego);
- umożliwieniem uczniom nabycia pozytywnych doświadczeń, które sprzyjać będą motywacji do dalszej nauki języka angielskiego poprzez stosowanie pozytywnych wzmocnień w postaci pochwał i dowartościowania;
- zachęcenie każdego ucznia do świadomego uczęszczania na zajęcia, co może przyczynić się do zmniejszenia niepowodzeń szkolnych w późniejszych latach nauki;
- pomoc każdemu uczniowi w uświadomieniu sobie swoich mocnych stron oraz w systematycznym ich rozwoju;
- pomoc każdemu uczniowi w uświadomieniu sobie swoich słabych stron i w pokonywaniu trudności z pomocą kolegów i koleżanek;
- wyrabianie u uczniów poczucia akceptacji, wiary we własne siły i możliwości;
- zachęcanie uczniów do samokontroli i samodzielności;
- wdrażanie do wytrwałości i kończenia rozpoczętych zadań;
- wyrównywanie deficytów (np. poprzez kompensowanie zaburzonych funkcji analizatora wzrokowego i słuchowego, doskonalenie percepcji wzrokowo-słuchowej);
- stymulowanie i usprawnianie rozwoju funkcji psychomotorycznych;
- stymulowanie i usprawnianie zaburzonych funkcji;
- wspomaganie wszechstronnego rozwoju ucznia, ze szczególnym uwzględnieniem językowego, poprzez zintensyfikowaną stymulację wielozmysłową;
- odkrywanie świata najbliższego dziecku w wieku wczesnoszkolnym przez pryzmat języka angielskiego, sensorycznego doświadczenia oraz pracy zespołowej;
- eliminowanie niepowodzeń z języka angielskiego oraz ich emocjonalnych konsekwencji.

6. Opis założonych osiągnięć ucznia

Z uwagi na to, że podstawa programowa przedstawia cele jako nabywane przez uczniów kompetencje i umiejętności, spodziewane osiągnięcia zostały już wymienione w punkcie 5 niniejszego programu. Dodatkowo spodziewa się, że po ukończeniu zajęć EEE, uczeń:

- potrafi rozpoznać swoje mocne strony i odczuwa potrzebę systematycznego ich rozwijania;
- identyfikuje swoje słabe strony i wie, jak należy pracować, aby pokonywać napotykane trudności w nauce języka obcego;
- wierzy we własne siły oraz możliwości;
- chętnie pomaga innym oraz sam korzysta z oferowanej pomocy;

- rozumie ideę integracji i wdraża ją w życie w swojej codziennej nauce w szkole jak również poza jej murami;

- dostrzega, że nauka języka obcego nie jest oderwana od pozostałych treści nauczania i wiedzy ogólnej o otaczającym go świecie.

7. Modułowe ujęcie treści nauczania

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego, co oznacza, że treści nauczania języka angielskiego powinny być skorelowane z pozostałymi obszarami edukacyjnymi: edukacją polonistyczną, edukacją muzyczną, edukacją plastyczną, edukacją społeczną, edukacją przyrodniczą, edukacją matematyczną, zajęciami komputerowymi, zajęciami technicznymi, wychowaniem fizycznym. Podstawa programowa określa, że treści powinny dotyczyć tematów i zjawisk bliskim doświadczeniom uczniów.

Nauczyciel języka obcego nie ma obowiązku korzystać w jednego podręcznika. Może wybierać treści z wielu, może sam je tworzyć. Program EEE nie opiera się na żadnym konkretnym podręczniku, gdyż trudno dobrać taki, który spełniałby potrzeby wszystkich uczniów w klasie. Program EEE jest programem zajęć dydaktyczno-usprawniających, podczas których nauczyciel sam dobiera odpowiednie ćwiczenia, w zależności od typów uczniów, z jakimi pracuje. Program EEE proponuje jedynie treści nauczania, tematykę oraz udziela ogólnych wskazówek metodycznych co do ich realizacji.

Program zajęć pozalekcyjnych EEE nie wyróżnia się pod względem treści od programów nauczania języka angielskiego przeznaczonych do nauczania przedmiotu w ramach edukacji zintegrowanej. To, co go wyróżnia, to sposoby przedstawiania tych treści.

Pod kątem treści programy nauczania języka angielskiego dla I etapu edukacyjnego są bardzo do siebie zbliżone. Niniejsze zestawienie powstało na bazie wybranych programów wiodących wydawnictw¹:

¹ Wybrane programy nauczania języka angielskiego, na bazie których powstało zestawienie najczęstszych treści przeznaczonych do realizacji w trzyletnim cyklu nauki wczesnoszkolnej:

- *Program nauczania języka angielskiego zgodny z Podstawą Programową Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. dla I etapu edukacyjnego Szkoła Podstawowa, klasy 1-3*, Studzińska I., Mędela A., Kondro M., Piotrowska E., Macmillan Polska Sp. z o.o., 2012

- *Język angielski w nauczaniu zintegrowanym. Program nauczania języka angielskiego do edukacji wczesnoszkolnej I etap edukacyjny: klasy I-III szkoły podstawowej*, Szpotowicz M., Szulc-Kurpaska M., Oxford University Press, 2009

Funkcje językowe	Grupy leksykalne	Kategorie i struktury gramatyczne
• pozdrawianie innych osób, witanie i żegnanie się • przedstawianie siebie i innych osób • pytanie o samopoczucie i udzielanie odpowiedzi • podawanie i uzyskiwanie informacji personalnych, tj. wiek, miesiąc urodzin • opisywanie relacji rodzinnych • wydawanie i wykonywanie poleceń • wyrażanie prośby i podziękowania • pytanie o pozwolenie • wyrażanie chęci, preferencji i propozycji • wyrażanie zgody i niezgadzanie się • wyrażanie opinii • wyrażanie upodobań • wyrażanie podziwu i pochwały • wyrażanie umiejętności wykonywania czynności • opisywanie elementów wyglądu i ubioru • określanie przynależności	• szkoła: przybory szkolne, wyposażenie sali lekcyjnej, przedmioty (plan lekcji) • dom: pomieszczenia, wyposażenie • człowiek: części ciała, wygląd, ubiór, członkowie rodziny, zawody • zabawki i zabawy • kolory, kształty, smaki, zapachy • liczebniki 1-100 • kierunki (w prawo, w lewo itd.), kierunki świat • fauna i flora: rośliny, zwierzęta domowe i dzikie • pogoda i zjawiska atmosferyczne • dni tygodnia, pory dnia, nazwy miesięcy, pory roku • czas • czynności codzienne • wakacje i sposoby spędzania wolnego czasu, hobby • elementy krajobrazu • miejsca użytku publicznego: szpital, poczta, sklepy,	• odmiana czasownika <i>be</i> w czasie teraźniejszym • konstrukcja <i>there is/there are</i> • odmiana czasownika <i>have got</i> • czasownik modalny <i>can</i> • tryb rozkazujący • czas <i>Present Simple</i> • czas <i>Present Continuous</i> • konstrukcja <i>Let's ...</i> • liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników • określniki <i>some, any, no</i> • przedimki <i>a/an/the</i> • zaimki osobowe, dzierżawcze, wskazujące • przymyki miejsca, czasu, sposobu • spójniki: <i>and, but, because</i>

- *Program nauczania języka angielskiego dla I etapu sześciolletniej szkoły podstawowej (klasy I-III); kurs początkowy do nowej podstawy programowej*, Nicholls K., Cambridge University Press 2009

- *Język angielski w nauczaniu wczesnoszkolnym. I etap edukacyjny program nauczania*, Bogucka M., Pearson Longman

- *Program nauczania języka angielskiego; kurs dla początkujących w klasach 1-3 szkoły podstawowej zgodny z nową podstawą programową obowiązującą od roku 2009*, Kłębowska Magdalena, Express Publishing

• nazywanie przedmiotów i zwierząt • opisywanie zwierząt, ich zwyczajów i miejsca zamieszkania • opisywanie domu • określanie miejsca przebywania osób, położenia przedmiotów i pytanie o nie • określanie koloru, rozmiaru, smaku, zapachu i wieku • opisywanie miejsc i krajobrazu • opisywanie pogody i pór roku • określanie ilości i wielkości • wyrażanie czynności stałych i tymczasowych • opisywanie rozkładu dnia • pytanie o godzinę i podawanie czasu • składanie życzeń świątecznych	- instytucje, ośrodki kulturalne (kino, teatr, muzeum) • środki transportu • artykuły żywnościowe i nazwy posiłków • sporty • instrumenty • słownictwo związane ze świętami • państwa i narodowości • elementy kultury krajów anglosaskich i świata: tradycje i święta (np. Halloween, Christmas, Saint Valentine's Day)	
--	---	--

Program EEE ujmuje powyższe treści w szereg bloków modułowych na zasadzie I semestr = I moduł, przy czym poszczególne umiejętności, określone w podstawie programowej nabywane i rozwijane są systematycznie, zgodnie z indywidualnymi możliwościami uczniów i tempem ich pracy.

Układ treści jest spiralny. Bazę tematyczną stanowi klasa I, a więc dwa pierwsze moduły podstawowe, których treści powtarzane są i odpowiednio poszerzane w klasie II oraz III. Tematy związane są z oczekiwaniami, poziomem oraz kierunkiem motywacji i zainteresowań dzieci w wieku wczesnoszkolnym, których ciekawi ich najbliższe otoczenie oraz świat widzialno-namacalny.

Na realizację każdego modułu przeznacza się 30 godzin lekcyjnych, w skład których wchodzi:

- 1 godzina lekcyjna przeznaczona na wstępną diagnozę potrzeb i umiejętności uczniów – D (przykładowy scenariusz w załączniku 12.5);

- 1 godzina lekcyjna przeznaczona na ewaluację postępów uczniów oraz pracy nauczyciela, której dokonuje się w połowie modułu (tj. po zrealizowaniu 5 tematów szczegółowych oraz 2 treningów sensorycznych) – **E1**;
- 1 godzina lekcyjna przeznaczona na ewaluację postępów uczniów oraz pracy nauczyciela, której dokonuje się po ukończeniu modułu – **E2**;
- 20 godzin lekcyjnych przeznaczonych na realizację 10 tematów szczegółowych (po 2 godziny lekcyjne na każdy) – **T**;
- 4 jednostki lekcyjne przeznaczone na obowiązkowy trening sensoryczny „Experiencing the world through senses and actions” z dowolnym doбором treści (2 godziny po zrealizowaniu 5 tematów szczegółowych oraz 2 kolejne godziny po zrealizowaniu 20 tematów szczegółowych) – **S**;
- 3 godziny lekcyjne do dyspozycji nauczyciela w zależności od potrzeb danej klasy (czas ten może być wykorzystany na dodatkowe powtórki, gry dydaktyczne, zabawy integracyjne, stymulacje polisensoryczne, projekty, dramy itp.) - **N**.

Powyższy plan można przedstawić graficznie, przy czym białe okienko oznacza godziny do dyspozycji nauczyciela (N), które można dołożyć pojedynczo pomiędzy dowolnymi godzinami i typami zajęć w zależności od zaistniałych potrzeb:

D	T1	T1	T2	T2	T3	T3	T4	T4	T5	T5	S1	S2	E1
T6	T6	T7	T7	T8	T8	T9	T9	T10	T10	S3	S4	E2	+ 3xN

W związku z powyższym, program EEE proponuje następujące tematy szczegółowe w ramach poszczególnych modułów przewidzianych do realizacji we wczesnoszkolnym trzyletnim cyklu nauczania:

Klasa I

semestr I - **Moduł 1**

- About me (przykładowy scenariusz w załączniku 12.6)
- My body
- One, two, three
- Clothes

- In the classroom
- I like my room
- Family
- Favourite food
- Pets
- Shapes and colours

semestr II - **Moduł 2**

- On Monday
- Sport
- Toys and games
- Weather
- In the garden
- Jobs
- Homeland
- In the mountains
- Free time
- Holidays

Klasa II:

semestr III – **Moduł 3** →

- Hello again!
- Stand up
- Put on your hat
- At school
- My house
- My best friend
- I'm hungry
- Farm animals
- Colourful geometry
- Around the world

semestr IV – **Moduł 4**

- Seasons
- My birthday

- Fitness
- Playground
- Let's go outside
- My hobby
- I want to be a fireman
- London Bridge
- By the sea
- Summer time

Klasa III:

semestr V - **Moduł 5**

- Welcome back
- School year
- Health
- Teacher's day
- Where I live
- In the town
- I would like an ice-cream, please
- A walk in the countryside
- Wild animals
- Christmas

semestr VI - **Moduł 6**

- Once upon a time
- A fancy dress ball
- Hide and seek
- Can you play a guitar?
- Excuse me
- Spring is coming
- Around the world
- USA today
- Travelling
- End of school party

Przykładowe moduły są propozycją łączenia grup leksykalnych ze strukturami gramatycznymi oraz funkcjami i sytuacjami w ramach tematów odzwierciedlających świat dziecka. Stanowią one ilustrację sposobu planowania pracy i zapewnienia spójności nie tylko pojedynczym lekcjom, ale także ich ciągom metodycznym. Do każdej lekcji w ramach modułu nauczyciele powinni opracować wskazania, gdzie może zaistnieć potrzeba stworzenia szczególnych środków dostępu do treści dla uczniów ze specjalnymi potrzebami, z którymi pracują. Czasami będzie się to odnosiło do indywidualnych przypadków dzieci, które mogą wymagać dodatkowego sprzętu czy np. szczególnej, dogodnej pozycji ciała lub sposobu działań umożliwiających pełniejsze uczestnictwo w zajęciach dydaktyczno-usprawniających.

Uwaga:

Zajęcia realizujące poszczególne tematy powinny być zaplanowane tak, aby angażować jak najwięcej zmysłów, zapewniając dzieciom ruch, manipulacje obiektami, bezpośrednie doświadczenie. Zajęcia językowe powinny być okazją do poznawania świata poprzez zmysły oraz nazywania jego elementów po angielsku.

!!! Wyszczególnione powyżej moduły, to jedynie propozycja do wykorzystania przez nauczycieli oczekujących gotowego zestawu haseł programowych, czyli listy treści nauczania. Moduły tematyczne mogą zostać ułożone zupełnie inaczej, w zależności od inwencji nauczyciela prowadzącego zajęcia oraz potrzeb danej grupy. Program EEE można wykorzystać do nauki bez podręcznikowej, jednak może on być również zaadaptowany do konkretnego podręcznika, jeżeli w danej szkole preferowane jest korzystanie z konkretnych tytułów. Należy jednak pamiętać, aby dobór treści oraz rozplanowanie materiału miało charakter spiralny. !!!

8. Rekomendowane procedury osiągania celów poprzez indywidualizację

To nieuczciwe, by zmuszać żółwie, by ścigały się z zającami.

*Zające rozleniwiają się i utną sobie drzemkę,
a żółwie popadną w zniechęcenie, bo zwycięstwo jest nieosiągalne.*

Jere Brophy²

Program EEE zwraca uwagę na sposoby radzenia sobie z nierównością w klasie poprzez dostosowanie metod i form pracy do potrzeb naszych uczniów oraz na taką modyfikację ćwiczeń i poleceń, aby ułatwiała ona zadania i czyniła je wykonanymi przez uczniów mających trudności w

² Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 82.

nauce, zmagających się ze swoimi niepełnosprawnościami, zaburzeniami i dysfunkcjami oraz zapewniała zadania bardziej wymagające dla uczniów przeciętnych i zdolnych. Jednym z podstawowych czynników motywujących uczniów jest przecież możliwość osiągnięcia sukcesu, czyli sprostanie stawianym wymaganiom. Nie chodzi o to, by „żółw” ścigał się z „zającem”, lecz to to, by oboje dotarli do mety.

Z doświadczenia wiemy, że skutecznie można się uczyć, nauczając innych. Fakt ten zalecam wykorzystać w pracy z klasą integracyjną, gdy uczeń zdolny lub przeciętny pomaga słabszemu koledze/koleżance. Korzyści mogą być obopólne. Uczącemu pozwala to na powtórzenie i ugruntowanie swojej wiedzy czy umiejętności, a uczący się odczuwa mniejsze skrępowanie i dystans niż w stosunku do nauczyciela. Ponadto, między parą może wytworzyć się sytuacja wzajemnego zrozumienia, empatii czy nawet przyjaźni. Kształtujemy zatem przy okazji u uczniów postawy proobywatelskie, co może okazać się cenniejsze od „poznania nowego słówka w języku obcym”.

Wracając jednak do samych metod nauczania, program EEE przyjmuje podejście eklektyczne polegające na doborze z istniejących metod nauczania języków obcych takich technik, które wydadzą się odpowiednie i efektywne w danej sytuacji dydaktycznej i w odniesieniu do danych treści nauczania. Program EEE nie ogranicza się do metod znanych w glottodydaktyce, lecz wykorzystuje również wybrane techniki znane w terapii psychologiczno-pedagogicznej czy pedagogice specjalnej.

W zakresie sposobów osiągania celów kształcenia i wychowania, program EEE uwzględnia możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany. Dokonuje się to poprzez dywersyfikację zadań dla poszczególnych grup uczniów, których ilość uzależniona jest od ilości dzieci niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem z wydanymi orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dzieci z wydanymi dokumentami innego rodzaju (np. opiniami PPP). Z uwagi na dość dużą frekwencyjność, pomimo opcji otwartej grupy nr 11, przy podziale klasy zalecam osobne potraktowanie uczniów szczególnie zdolnych, jak też uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Program EEE przewiduje możliwość podział zespołu klasowego na następujące grupy:

- 1) uczniowie bez orzeczeń do kształcenia specjalnego – zdecydowana większość klasy, uczniowie przeciętni;
- 2) uczniowie szczególnie uzdolnieni;
- 3) uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- 4) uczniowie niesłyszący i słabo słyszący;
- 5) uczniowie niewidomi i słabo widzący;
- 6) uczniowie z niepełnosprawnością ruchową;
- 7) uczniowie z afazją;
- 8) uczniowie z upośledzeniem umysłowym;

- 9) uczniowie z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- 10) uczniowie niedostosowani społecznie i zagrożeni niedostosowaniem społecznym;
- 11) grupa otwarta z możliwością dalszego podziału (wynikająca ze specjalnych potrzeb edukacyjnych, w szczególności: z zaburzeń komunikacji językowej; z choroby przewlekłej; z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych; z niepowodzeń edukacyjnych; z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi; z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą).

Powyżej zaproponowany podział wymaga bardziej szczegółowego uzasadnienia. W *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* określono rodzaje niepełnosprawności uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dla których organizowane jest kształcenie specjalne lub integracyjne w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi oraz w przedszkolach i szkołach integracyjnych. Wymienia się w nim również niepełnosprawności sprzężone, które jako autorka programu EEE pomijam przy uwzględnieniu ich jako osobnej grupy, gdyż lista wszystkich możliwych niepełnosprawności sprzężonych jest bardzo długa i niemożliwością byłoby zaproponowanie jednej, uniwersalnej modyfikacji danego zadania. W przypadku uczęszczania do danej klasy ucznia z niepełnosprawnością sprzężoną (w rozumieniu prawa oświatowego – z min. 2 niepełnosprawnościami) decyzję o przyłączeniu dziecka do jednej z wymienionych przeze mnie grup o numerach 2-6 bądź o odrębnym potraktowaniu w ramach otwartej grupy numer 11 pozostawiam nauczycielowi. Owa decyzja powinna zostać podjęta na podstawie rzetelnej analizy dokumentów dziecka (orzeczenie PPP, WOPFW, IPET) oraz konsultacji ze specjalistami.

W ww. rozporządzeniu wprowadzono doprecyzowanie w zakresie niepełnosprawności ruchowej poprzez uwzględnienie niepełnosprawności ruchowej z afazją, natomiast w zakresie autyzmu poprzez uwzględnienie autyzmu z zespołem Aspergera. W zaproponowanym w programie podziale na grupy afazję traktuje się odrębnie z uwagi na jej specyfikę. Niepełnosprawności ruchowe rozumiane są jako ograniczenia możliwości lokomocyjnych i manipulacyjnych uczniów.

Omawiane rozporządzenie wyodrębnia jeszcze dwie kategorie uczniów wymagających szczególnych form i metod pracy, tj. uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, które postanowiono ująć w jedną grupę.

Otwarta grupa oznaczona numerem 11 dopuszcza inne modyfikacje zadań, w zależności od specjalnych potrzeb edukacyjnych przejawianych w danej klasie. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* określa, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna (poza wymienianą już niepełnosprawnością, niedostosowaniem społecznym i zagrożeniem niedostosowaniem społecznym) może być udzielana uczniowi również z uwagi na: szczególne uzdolnienia; specyficzne trudności w uczeniu się; zaburzenia komunikacji językowej; chorobę przewlekłą; sytuację kryzysową lub traumatyczną; niepowodzenia edukacyjne; zaniedbania środowiskowe związane z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi; trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związane z wcześniejszym kształceniem za granicą. Choć Program EEE został opracowany głównie z myślą o uczniach posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie zamyka się on na możliwość dokonywania dalej idących modyfikacji na podstawie analizy innych orzeczeń i opinii, Kart Indywidualnych Potrzeb Uczniów (KIPU-ów) – o ile zostały założone, i Planów Działań Wspierających (PDW-ów). Wszystko zależy od konkretnego zespołu klasowego i uczęszczających do niego uczniów. Opracowanie modyfikacji zadań o różnych kombinacjach występowania SPE byłoby pracą benedyktyńską, a i tak nie wyczerpałoby spektrum możliwości, gdyż lista SPE nie jest zamknięta. Warto przy tym zaznaczyć, że niektóre modyfikacje zadań dokonywanych dla wymienionych w programie EEE grup uczniów z orzeczeniami będą przy okazji z korzyścią także dla innych SPE.

8.1. Metody, techniki i sposoby pracy

Program EEE nie rekomenduje jedynej słusznej metody, lecz promuje **podejście eklektyczne**, dobierając z istniejących metod nauczania języków obcych takie elementy, które w odniesieniu do danej sytuacji dydaktycznej i treści nauczania wydadzą się najodpowiedniejsze, z zastrzeżeniem konieczności ich dostosowania do potrzeb konkretnego ucznia. Z uwagi na specyfikę pracy z klasą integracyjną, program EEE wykorzystuje również wybrane techniki stosowane w terapii psychologiczno-pedagogicznej czy pedagogice specjalnej.

Spośród wachlarza metod nauczania języków obcych, Total Physical Response (TPR), czyli **Metoda Reagowania Całym Ciałem**, powinna być jedną z bardziej przydatnych z uwagi na wiek rozwojowy dzieci. Wykorzystuje ona ruch w nauce języka obcego, stymulując inteligencję kinestetyczną. Program EEE uwzględnia też pewne założenia **metody naturalnej** – m.in. pierwszeństwo rozwoju sprawności rozumienia ze słuchu stanowiącej fundament pod kształcenie pozostałych sprawności. Kolejna **metoda audiolingwalna** również odgrywa istotną rolę w nauczaniu wczesnoszkolnym dla wyrobienia nawyków językowych i opanowania określonych zwrotów. Natomiast **podejście komunikacyjne** szczególnie polecane jest podczas nauki językowego

zachowania się w sytuacjach dnia codziennego. Jak najczęściej należy również wykorzystywać **metodę audiowizualną**.

Z założenia program *Edutaining English Experience* ma być edukacyjno-zabawowy, a więc bez względu na metodę w dużym stopniu wykorzystuje się w nim m.in. następujące sposoby pracy z dziećmi spełniające postulat nauczania wielozmysłowego:

- metody aktywizujące (np. gry i zabawy),
- metody dramowe i inscenizacyjne,
- metody praktyczne (uczenie się przez działanie),
- metody waloryzacyjne (uczenie się przez przeżywanie),
- metody przekładu intersemiotycznego (np. malowanie do muzyki).

W zakresie oddziaływań wspierająco-usprawniających, przy okazji nauczania języka angielskiego, program EEE proponuje wykorzystanie elementów różnych metod terapii pedagogicznej, z których czerpie on wybrane ćwiczenia, modyfikując je na potrzeby glottodydaktyczne. Przykładowe metody, jakie można wykorzystać to:

- metoda integracji sensorycznej,
- metoda Hany Tymichowej (ćwiczenia grafomotoryczne),
- Metoda Weroniki Sherborne,
- program rozwijający percepcję wzrokową M. Frostig i D. Horne'a,
- system wspierania rozwoju percepcyjno-motorycznego N.C. Kepharta,
- metoda kinezylogii edukacyjnej P.E. Dennisona,
- Metoda Dobrego Startu M. Bogdanowicz.

Pomocne okazać się mogą również wzorce czerpane z pedagogiki M. Montessori.

Powyższa lista metod nie jest skończona i może być stale uzupełniana przez nauczyciela prowadzącego zajęcia - wręcz jest to wskazane. W opracowaniach pedagogicznych stosuje się wiele klasyfikacji metod nauczania, a i one mogą zostać uznane za wykaz otwarty.

8.2. Formy pracy

Choć większość pracy – ze względu na dywersyfikację zadań dla kilku(nastu) grup uczniów – odbywać się będzie w ramach pracy w zespołach, zalecana jest różnorodność form interakcji przyświecająca idei współdziałania:

- praca w grupach (pozwalająca rozwinąć umiejętności interpersonalne oraz umożliwiającą uczenie się od siebie nawzajem),
- praca z całą klasą (stosowana głównie do prezentacji nowego materiału),

- praca w parach (promująca postawę współpracy, szczególnie polecana dla ćwiczeń komunikacyjnych),

- praca indywidualna (wyciszająca, pozwalająca na pracę we własnym tempie oraz w miarę własnych możliwości).

8.3. Materiały nauczania i środki dydaktyczne

Program EEE można wykorzystać do nauki bez podręcznikowej, jednak może on być również zaadaptowany do konkretnego podręcznika, jeżeli w danej szkole preferowane jest korzystanie z konkretnych tytułów.

W zakresie środków dydaktycznych warto korzystać z różnorodnych przedmiotów oddziałujących na zmysły uczniów, których zadaniem jest ułatwienie poznawania rzeczywistości przez pryzmat języka obcego:

- środków naturalnych, tzw. realiów, bezpośrednio przedstawiających rzeczywistość (np. okazów z otoczenia przyrodniczego, kulturowego, społecznego);
- środków technicznych, pośrednio przedstawiających rzeczywistość (np. wzorkowych – fotografii, słuchowych – nagrań, wzrokowo-słuchowych – filmów, dotykowych – modeli, makiet, wielozmysłowych – tablicy interaktywnej);
- środków symbolicznych, przedstawiających rzeczywistość za pomocą słowa żywego i drukowanego (np. podręczników, książek, grafów, map).

8.4. Struktura i zasady planowania lekcji

Zgodnie z zasadą 3xP: PRESENTATION-PRACTICE-PRODUCTION, proponuje się następujące fazy lekcji:

- warm-up activity (rozgrzewka językowa),
- prezentacja nowego materiału,
- ćwiczenia utrwalające,
- ćwiczenia pozwalające na samodzielną produkcję językową z wykorzystaniem poznanego materiału.

Niezależnie od fazy lekcji, należy:

- wziąć pod uwagę indywidualne potrzeby uczniów i na ich podstawie opracować konspekt zajęć;
- zapewnić dzieciom przyjazną atmosferę oraz poczucie bezpieczeństwa, by wyeliminować/zminimalizować lęki czy frustrację;
- starać się wprowadzać urozmaicenie, zmieniając formy, metody, techniki pracy oraz środki dydaktyczne;
- stosować zasadę STIR AND SETTLE, czyli naprzemienne aktywizowanie fizyczne i umysłowe uczniów;
- zapewnić odpowiednie tempo pracy;
- motywować uczniów do nauki.

8.4.1. Rytuały klasowe

Na etapie wczesnoszkolnym ważna jest dobra organizacja wpływająca pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa uczniów, co jest szczególnie istotne w przypadku dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Warto zatem już od pierwszych zajęć wprowadzić rytuały klasowe (np. w formie piosenki lub rymowanki), które mają wprowadzać kolejne fazy jednostki dydaktycznej i ułatwiać podopiecznym orientację czasowo-przestrzenną.

Rozpoczęcie oraz zakończenie zajęć to bardzo ważne momenty. Zachęcam jednak do nieograniczania się wyłącznie tych dwóch powtarzalnych wzorców zachowań. Można wprowadzić np. rytuał przed treningiem sensorycznym, rytuał wyciszający przed ćwiczeniami wymagającymi większej koncentracji i skupienia się.

Przykładowy rytuał powitania

Good morning, good morning

It's time for English now

Good morning, good morning

Know-how!

Przykładowy rytuał pożegnania

Thank you Teacher

Thank you Class

Let's have a break

But don't make a fuss

Przykładowy rytuał przed treningiem sensorycznym

Welcome today

Let's come and play

Hello everyone

Let's have some fun

We'll see and hear

We'll smell and taste

Nothing to fear

Only to embrace

We'll move and touch

We'll follow and do

It's not too much

For me and you

Przykładowy rytuał wyciszający

Hush hush everyone

Hush hush please calm down

Hush hush close your eyes

And everyone tries

Hush hush everyone

Hush hush please calm down

Hush hush do not walk

Hush hush do not talk

8.4.2. Zasady zachowania podczas lekcji

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym są w stanie zrozumieć, że pewne warunki sprzyjają nauce, a inne nie. Warto na pierwszej lekcji wspólnie z uczniami zastanowić się nad owymi warunkami i na tej podstawie stworzyć listę zasad zachowania, której przestrzegać mają wszyscy, np.

ZASADY ZACHOWANIA PODCZAS ZAJĘĆ W KLASIE I A

★ Współpracujemy, okazując sobie życzliwość.

★ Pomagamy sobie nawzajem.

★ Szanujemy inne dzieci w klasie.

- ★ Nie mówimy wszyscy jednocześnie.
- ★ Słuchamy uważnie nauczyciela oraz kolegów.
- ★ Jesteśmy otwarci na nowe wyzwania.
- ★ Wykazujemy zaangażowanie i chęć do nauki.

9. Sposoby oraz narzędzia ewaluacji postępów w nauce i osiągnięć uczniów oraz samych zajęć

Program EEE ujmuje ewaluację jako proces złożony i wielostronnie uwarunkowany. Ewaluacja postępów w nauce i osiągnięć uczniów są tylko jednymi ze składników. W początkowym okresie nauki szkolnej bowiem zaangażowanie ucznia oraz gotowość do podejmowania zadań są ważniejsze od poprawności językowej. Ocena powinna motywować i zachęcać, a nie kojarzyć się z czymś stresogennym.

W ramach każdego modułu przewidziano:

- wstępną ewaluację diagnostyczną,
- ewaluację bieżącą,
- formatywną (kształtującą) ewaluację postępów uczniów oraz pracy nauczyciela, której dokonuje się w połowie modułu,
- atestującą (podsumowującą) ewaluację postępów uczniów oraz pracy nauczyciela, której dokonuje się po ukończeniu modułu.

Wstępna ewaluacja diagnostyczna polega na konfrontacji uprzednio dokonanej analizy potrzeb i umiejętności uczniów na podstawie dostępnych dokumentów z własną obserwacją. Pierwsze zajęcia w ramach modułu poświęcone są na poznanie uczniów oraz zabawy integracyjne, w trakcie których obserwuje się zachowania dzieci, co ma wspomóc późniejszą pracę nauczyciela oraz lepsze zaplanowanie działań.

Ewaluacji bieżącej dokonuje się w trakcie realizacji programu w sposób bezpośredni, obserwując zachowania uczniów podczas zajęć lekcyjnych oraz notując je w indywidualnych kartach obserwacji uczniów (załącznik 12.1).

Ocenianiu bieżącemu powinny również podlegać zadania wykonywane przez uczniów na co dzień. Dobrze jest wypracować i stosować konsekwentny i czytelny system nagród. Można w tym celu wykorzystać na przykład stempelki, których kształt, liczba lub kolor wyrażałby wartość oceny.

Sprawdzanie poziomu przyswajania konkretnych treści, jakie przekazywane są na lekcjach również odbywa się na bieżąco, wykorzystując typowe dla pierwszego etapu edukacyjnego techniki kontroli ustnej i pisemnej (w tym m.in. sprawdziany, projekty, plakaty).

Ewaluacja bieżąca dotyczy także oceny poszczególnych zajęć, której dokonują sami uczniowie, gdyż to dla nich program został stworzony i to im ma przede wszystkim służyć. Uczniowie oceniają zajęcia po zrealizowaniu każdego tematu, a więc 10-cio krotnie dla każdego modułu. W tym celu stosuje się metodę Smiley. Nauczyciel wiesza schemat służący do oceny zajęć na tablicy. Uczniowie zaznaczają mazakiem w wybranym przez siebie miejscu dużą kropkę. Każdy uczeń ma do dyspozycji 3 kropki, które mają być odpowiedzią na zadane przez nauczyciela pytanie:

1. Czy temat zajęć był atrakcyjny? (Temat)
2. Czy treści przekazane były w sposób zrozumiały? (Treść)
3. Czy dobrze czułeś się na lekcjach? (Atmosfera)

	Temat	Treść	Atmosfera
			
			
			

W powyższy sposób nauczyciel uzyskuje informację zwrotną od klasy o tym, czy przeprowadzone przez niego zajęcia były tematycznie atrakcyjne, czy udało mu się w sposób zrozumiały przekazać zaplanowane treści oraz czy atmosfera była przyjazna. Każde dziecko powinno również ocenić zajęcia w ten sam sposób we własnym dossier. Pozwoli to nauczycielowi na analizę odczuć poszczególnych uczniów.

W celu rozwijania autonomii, na wzór *Europejskiego portfolio językowego dla dzieci od 6 do 10 lat*, korzystne jest wprowadzenie do klas I-III dossier w formie segregatora z koszulkami oraz zakładkami dla każdego dziecka, które będzie przez nie systematycznie uzupełniane wszelkimi wytworami samodzielnej pracy, w tym również minikartami ewaluacyjnymi Smiley. Korzyści z wprowadzenia dossier będą obopólne – dla dziecka spełniało ono będzie funkcję motywującą, dla nauczyciela – informacyjną i dokumentującą.

Mając na uwadze rozwijanie autonomii, warto wdrażać uczniów do samooceny, np. pytając pod koniec każdej lekcji, czego dzieci się nauczyły, co nowego poznały, jakich umiejętności nabyły, czy zadania były proste czy trudne. Takie rozmowy mogą być przeprowadzane w języku ojczystym, istotny jest sam element refleksji nad przebiegiem własnej nauki.

Po realizacji połowy modułu, tj. 5 tematów oraz 2 jednostek treningów sensorycznych, zaleca się dokonanie formatywnej ewaluacji postępów uczniów, która jednocześnie posłuży do wystawienia oceny okresowej (semestralnej). Dodatkowo zaleca się dokonanie ewaluacji pracy nauczyciela, czyli autoewaluacji za pomocą modelu SWOT³ (załącznik 12.4), który pozwoli na opis i ocenę z jednoczesnym prognozowaniem zjawisk, jakie mogą pojawić się podczas dalszej realizacji programu.

Po realizacji połowy modułu, tj. 10 tematów oraz 4 jednostek treningów sensorycznych, zaleca się dokonanie sumatywnej ewaluacji postępów uczniów, która jednocześnie posłuży do wystawienia oceny końcowej - rocznej. Dodatkowo zaleca się ponowne dokonanie autoewaluacji nauczyciela za pomocą modelu SWOT, który pozwoli na opis i ocenę z jednoczesnym prognozowaniem zjawisk na przyszłość oraz konfrontację z poprzednią analizą.

Wzór arkusza oceny okresowej oraz rocznej jest taki sam i znajduje się w załącznikach 12.2 (dla klasy I oraz II) i 12.3 (dla klasy III). Zawiera on punkty odnoszące się do pożądanych kompetencji i umiejętności zawartych w podstawie programowej oraz celów dydaktyczno-usprawniających programu EEE.

Oceny semestralne oraz roczne powinny służyć nauczycielowi, uczniom oraz ich rodzicom, dając informacje o nabytych umiejętnościach i napotykanym trudnościach, wobec których wymaga się dodatkowej pracy. Powinny być to zatem raczej oceny opisowe zawierające wiadomości o tym, co uczeń potrafi, ale też o tym, z czym sobie nie radzi, jakie ma braki. W ocenie takiej warto również wziąć pod uwagę partycypację ucznia oraz postawy. Należy także przeanalizować zapiski z indywidualnych kart obserwacji uczniów, wyniki oceny okresowej i rocznej oraz dossier.

10. Uwagi o realizacji programu – warianty pracy

Program EEE ma być dla każdego nauczyciela, który go realizuje dokumentem żywym, umożliwiającym bieżące dokonywanie modyfikacji w zależności od sytuacji dydaktycznej, zróżnicowanych możliwości i zainteresowań uczniów, a przede wszystkim ich indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych. Będąc autorką programu zadaję sobie sprawę z niemożliwości stworzenia programu idealnego i uniwersalnego – ilu uczniów, tyle potrzeb. *Edutaining English Experience* to jedynie punkt wyjścia, elastyczny plan ramowy, którego praktyczne wdrożenie i realizacja będą wyglądały inaczej w każdej klasie, choćby ze względu na orzeczenia PPP wydawane z uwagi na różne niepełnosprawności, niedostosowanie społeczne lub nim zagrożenie. Utopijna wizja programu przewidującego wszystkie możliwe kombinacje występowania specjalnych potrzeb

³ Choć SWOT jest klasyczną analizą ekonomiczną, z powodzeniem może być stosowana do oceny każdego programu działania. Prowadzona jest ona w czterech działach opisu i oceny: S – *strengths* (opis zjawisk i czynników uznanych za mocne strony), W – *weaknesses* (opis zjawisk i czynników uznanych za słabe strony), O – *opportunities* (opis elementów uznanych za szanse stanowiące możliwość pojawienia się w przyszłości korzystnych zjawisk), *threats* (opis elementów uznanych za zagrożenia stanowiące możliwość pojawienia się w przyszłości niekorzystnych zjawisk).

edukacyjnych w klasie rozmywa się w zderzeniu z rzeczywistością szkolną. Najistotniejsza jest jednak idea dostosowania wymagań edukacyjnych, polegająca na rezygnacji z nierealistycznych oczekiwań (co nie jest równoznaczne z rezygnacją z podstawy programowej!) oraz indywidualizacja, czyli odpowiednia realizacja poszczególnych partii materiału poprzez różnicowanie doboru metod, form i technik pracy do poszczególnych typów uczniów. Jednocześnie warto przestrzec przed opacznym rozumieniem indywidualizacji jako pracy indywidualnej. Kształcenie integracyjne polega bowiem na organizacji wspólnego kształcenia dzieci rozwijających się prawidłowo z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

11. Bibliografia

- Bajorek A., Przybyło-Bartosz I., Pamuła M. 2006. *Europejskie portfolio językowe dla dzieci od 6 do 10 lat*. Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
- Byers R., Rose R. 2002. *Jak zaplanować pracę z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Opracowanie metodyczne dla nauczycieli*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
- Common European Framework of Reference for Languages*
- Bogucka M. *Język angielski w nauczaniu wczesnoszkolnym. I etap edukacyjny program nauczania*. Pearson Longman
- Szpotowicz M., Szulc-Kurpaska M., 2009. *Język angielski w nauczaniu zintegrowanym. Program nauczania języka angielskiego do edukacji wczesnoszkolnej. I etap edukacyjny: klasy I-III szkoły podstawowej*. Oxford University Press
- Komorowska H. 1999. *O programach prawie wszystko*. Warszawa: WSiP
- Komorowska H. 2006. *Programy nauczania w kształceniu ogólnym i językowym*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna
- Komorowska, H. 2012. *O programach w kształceniu ogólnym i zawodowym*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, Załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*
- Nicholls K. 2009. *Program nauczania języka angielskiego dla I etapu sześciolletniej szkoły podstawowej (klasy I-III); kurs początkowy do nowej podstawy programowej*. Cambridge University Press
- Studzińska I., Mędel A., Kondro M., Piotrowska E. 2012. *Program nauczania języka angielskiego zgodny z Podstawą Programową Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. dla I etapu edukacyjnego. Szkoła Podstawowa, klasy 1-3*. Macmillan Polska Sp. z o.o. 2012
- Kłębowska M. *Program nauczania języka angielskiego; kurs dla początkujących w klasach 1-3 szkoły podstawowej zgodny z nową podstawą programową obowiązującą od roku 2009*. Express Publishing
- Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie – wybór – ewaluacja*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. 2008 Nr 173, poz. 1072)*

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2013 r., poz. 957)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. 2013 poz. 957)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. 2012 r. Nr 123, poz. 752)), które utraciło moc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 811)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. 2001 r. Nr 61, poz. 624)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 kwietnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów publicznych (Dz. U. 2013 r. Nr 228, poz. 1491)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2013 r., poz. 532)

12. Załączniki – obudowa programu

12.1. INDYWIDUALNA KARTA OBSERWACJI UCZNIA

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

Temat:

Data:

	1	2	3	4	5	6 ⁴
Komunikacja ustna bierna (rozumienie ze słuchu)	Średnia =					
Rozumie proste polecenia i reaguje na nie niewerbalnie.						
Rozpoznaje wprowadzone słowa i zwroty.						
Rozumie sens historyjek, prostych dialogów.						
Komunikacja ustna czynna (mówienie)	Średnia =					
Poprawnie wymawia wprowadzone słowa i zwroty.						
Potrafi powtórzyć za wzorem (nauczycielem, nagraniem).						
Nazywa obiekty, których nazwy były wprowadzone.						
Posługuje się poznanymi zwrotami.						
Recytuje wprowadzone wierszyki, śpiewa piosenki.						
Uczestniczy w komunikacji (np. gry, scenki).						
Odpowiada na proste pytania, reaguje werbalnie na komunikaty.						
Wykorzystuje strategie niewerbalne.						
Komunikacja pisemna bierna (czytanie) ⁵	Średnia =					
Rozpoznaje i odczytuje wprowadzone słowa i zwroty.						
Potrafi dopasować tekst do obrazka.						
Przetwarza proste informacje.						
Czyta cicho ze zrozumieniem.						
Czyta głośno ze zrozumieniem.						
Komunikacja pisemna czynna (pisanie) ⁶	Średnia =					
Pisze po śladzie.						

⁴ Skala ocen, gdzie 6 stanowi ocenę najwyższą i wskazuje na umiejętność w pełni opanowaną, 5 na umiejętność opanowaną bardzo dobrze, 4 na umiejętność opanowaną dobrze, 3 na umiejętność opanowaną w stopniu dostatecznym, 2 na umiejętność opanowaną bardzo słabo, a 1 na umiejętność nieopanowaną

⁵ Dla klasy III SP

⁶ Dla klasy III SP

Poprawnie przepisuje pojedyncze słowa i proste zdania. Potrafi samodzielnie zapisać pojedyncze wyrazy i proste zdania. Wykonuje proste zadania pisemne (np. odpowiada na pytania według wzoru). Potrafi uzupełnić brakujące litery w poznanych wyrazach. Potrafi uzupełnić luki w zdaniach (np. wybierając odpowiedni wyraz z podanych lub dokończając je).						
Umiejętności interpersonalne Współpracuje z innymi dziećmi, szanując je. Łatwo komunikuje się z rówieśnikami. Chętnie służy pomocą innym uczniom. Korzysta z pomocy innych, jeśli tego potrzebuje. Rozumie ideę integracji i stara się ją wdrażać.	Średnia =					
Zaangażowanie w naukę języka angielskiego Wykazuje żywe zainteresowanie nauką języka angielskiego. Dostrzega związek nauki języka obcego z pozostałymi obszarami edukacyjnymi i wiedzą ogólną o otaczającym go świecie. Szanuje zasady obowiązujące w klasie. Aktywnie uczestniczy w zajęciach. Uważa na lekcjach. Potrafi rozpoznać swoje mocne strony i stara się je rozwijać. Potrafi rozpoznać swoje słabe strony i stara się nad nimi pracować. Korzysta z różnorodnych środków dydaktycznych.	Średnia =					
Inne umiejętności pozajęzykowe Potrafi się skoncentrować. Potraf pracować samodzielnie. Wierzy we własne siły, nie zraża się. Jest otwarty i ciekawy świata. Inne:	Średnia =					

12.2. ARKUSZ OCENY OKRESOWEJ/ ROCZNEJ DLA KLASY I i II

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

1. PODSTAWA PROGRAMOWA

UCZEŃ	OCENA NAUCZYCIELA
Rozumie proste polecenia i właściwie na nie reaguje.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Nazywa obiekty w najbliższym otoczeniu.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Recytuje wierszyki i rymowanki, śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Rozumie sens opowiedzianych historyjek, gdy są wspierane obrazkami, gestami przedmiotami.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Inne umiejętności wykraczające poza podstawę programową:	

Kryteria: doskonale/ bardzo dobrze/ dobrze/ w stopniu dostatecznym, ale musi nad tym popracować/ słabo/ wcale

2. CELE DYDAKTYCZNO-USPRAWNIAJĄCE PROGRAMU EEE

UCZEŃ	OCENA NAUCZYCIELA
Potrafi rozpoznać swoje mocne strony i odczuwa potrzebę systematycznego ich rozwijania.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Identyfikuje swoje słabe strony i wie, jak należy pracować, aby pokonywać napotymane trudności w nauce języka obcego.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Wierzy we własne siły oraz możliwości.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Chętnie pomaga innym oraz sam korzysta z oferowanej pomocy.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Rozumie ideę integracji i wdraża ją w życie w swojej codziennej nauce w szkole jak również poza jej murami.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Dostrzega, że nauka języka obcego nie jest oderwana od pozostałych treści nauczania i wiedzy ogólnej o otaczającym go świecie.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:

Kryteria: doskonale/ bardzo dobrze/ dobrze/ w stopniu dostatecznym, ale musi nad tym popracować/ słabo/ wcale

12.3. ARKUSZ OCENY OKRESOWEJ/ ROCZNEJ DLA KLASY III

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

1. PODSTAWA PROGRAMOWA

UCZEŃ	OCENA NAUCZYCIELA
Wie, że ludzie posługują się różnymi językami i że chcąc się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Rozumie wypowiedzi ze słuchu: a) rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu; b) rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać; c) rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów; d) rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video).	Ocena wg kryteriów:
	Opis: a) b) c) d)
Czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytuje	Ocena wg kryteriów:

wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki, nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, bierze udział w mini przedstawieniach teatralnych.	Opis:
Przepisuje wyrazy i zdania.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Inne umiejętności wykraczające poza podstawę programową:	

Kryteria: doskonale/ bardzo dobrze/ dobrze/ w stopniu dostatecznym, ale musi nad tym popracować/ słabo/ wcale

2. CELE DYDAKTYCZNO-USPRAWNIAJĄCE PROGRAMU EEE

UCZEŃ	OCENA NAUCZYCIELA
Potrafi rozpoznać swoje mocne strony i odczuwa potrzebę systematycznego ich rozwijania.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Identyfikuje swoje słabe strony i wie, jak należy pracować, aby pokonywać napotykane trudności w nauce języka obcego.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Wierzy we własne siły oraz możliwości.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Chętnie pomaga innym oraz sam korzysta z oferowanej pomocy.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Rozumie ideę integracji i wdraża ją w życie w swojej codziennej nauce w szkole jak również poza jej murami.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:
Dostrzega, że nauka języka obcego nie jest oderwana od pozostałych treści nauczania i wiedzy ogólnej o otaczającym go świecie.	Ocena wg kryteriów:
	Opis:

Kryteria: doskonale/ bardzo dobrze/ dobrze/ w stopniu dostatecznym, ale musi nad tym popracować/ słabo/ wcale

12.4. Autoewaluacja pracy nauczyciela – analiza SWOT

POZYTYWNE	NEGATYWNE
MOCNE STRONY: - - - - - - - - - - -	SŁABE STRONY: - - - - - - - - - - -
SZANSE: - - - - - - - - - - -	ZAGROŻENIA: - - - - - - - - - - -

12.5. Przykładowy scenariusz lekcji rozpoznawczej w ramach programu EEE.**MODUŁ 1****Lekcja 1: Wstępna diagnoza potrzeb i umiejętności uczniów**

Pierwsza lekcja w danej klasie powinna być godziną rozpoznawczą, podczas której nauczyciel skupia się na obserwacji zachowań i postaw uczniów, zwracając szczególną uwagę na dzieci z orzeczeniami i opiniami. W tym celu zaleca się zlecenie klasie konkretnego zadania, które pozwoli na wstępną diagnozę potrzeb i umiejętności uczniów. Oczywiście, informacje na ten temat znajdują się w dokumentach uczniów, jednak warto skonfrontować zapisy z rzeczywistością, by samemu dostrzec, z problemami jakiej natury dzieci borykają się na co dzień, z czym radzą sobie dobrze, a w czym okazują się być ponadprzeciętni. Obserwacje te powinny zostać wykorzystane podczas planowania kolejnych lekcji. Pierwsze zajęcia również powinny być organizacyjne. Ponadto, należy zatroszczyć się o wytworzenie pozytywnej atmosfery, by zachęcić podopiecznych do aktywnego uczestnictwa w całym kursie. Zaleca się włączenie uczniów w zabawy integracyjne, które pozwolą na dostrzeżenie, które dzieci chętnie współpracują, a które wydają się być bardziej wycofane/bierne.

1. RYTUAŁ POWITANIA

Nauczyciel wita się z dziećmi, ucząc ich piosenki:

*Good morning, good morning
It's time for English now
Good morning, good morning
Know-how!*

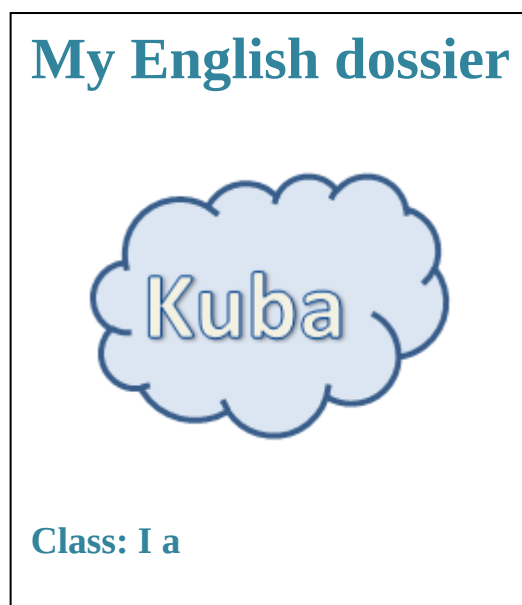
2. WIELOKSZTAŁTNE I WIELOBARWNE PLAKIETKI IMIENNE

1. W celu wzajemnego poznania się, nauczyciel prosi uczniów o wykonanie plakietek imiennych, które mogą być dowolnego kształtu przyrody ożywionej lub nieożywionej (np. zwierzę, serduszko, kwiatuszek) oraz udekorowane wedle ich upodobań. Nauczyciel przedstawia procedurę wykonania plakietki, podając instrukcje po angielsku i tłumacząc je na język polski. Wykonuje własny model, który ma posłużyć za wzór. Dzieciom z trudnościami manualnymi, niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem wzroku pomaga nauczyciel (wspomagający, jeżeli jest obecny) bądź rówieśnicy. Aby plakietki nie uległy zniszczeniu i mogły stać się stałym elementem, zaleca się włożenie ich w plastikowe identyfikatory, które dzieci będą przypinać na każde zajęcia.
2. Zabawa integracyjna: Nauczyciel prosi uczniów o kolejne przedstawianie się i zadawanie kolegom/koleżankom pytania o imię:
My name's Ala. What's your name?

3. WPROWADZENIE DOSSIER

Nauczyciel tłumaczy dzieciom, czym jest dossier i do czego ma służyć. Dossier może być w formie segregatora bądź skoroszytu z koszulkami przeznaczonymi na wszelkie wytwory pracy. Zaleca się, aby dossier pozostawione zostało w celu systematycznego uzupełniania. Pierwszą pracą dziecka jest opisanie, do kogo należy dossier. Opis może być w formie graficznej, a imię przedstawione w identycznej formie jak na plakietce.

4. WSPÓLNE USTALENIE ZASAD ZACHOWANIA PODCZAS ZAJĘĆ

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym są w stanie zrozumieć, że pewne warunki sprzyjają nauce, a inne nie. Warto na pierwszej lekcji wspólnie z uczniami zastanowić się na owych warunkach i na tej podstawie stworzyć listę zasad zachowania, której przestrzegać mają wszyscy. Nauczyciel zapisuje zasady na dużym brystolu i wiesza go w widocznym miejscu w klasie. Powinien on tam pozostać na

cały okres trwania kursu, by – w razie potrzeby – można się było do niego odwołać. Uczniowie dostają kopie zasad w formacie A4 do zamieszczenia w dossier i podpisania. Złożenie podpisu pod zasadami (*signed by:...*) ma wywołać u uczniów poczucie odpowiedzialności i skłonić ich do przestrzegania zapisanych reguł. Aby zaangażować rodziców, nauczyciel zadaje dzieciom pracę domową: *Wspólnie z rodzicami wykonać do każdej zasady mini-ilustracje*. Ma to skłonić dzieci do ponownego przedyskutowania obowiązujących w klasie norm. Ilustracje pomogą zapamiętać zasady dzieciom nieumiejącym czytać.

ZASADY ZACHOWANIA PODCZAS ZAJĘĆ EDUTAINING ENGLISH EXPERIENCE

- ★ Współpracujemy, okazując sobie życzliwość.
- ★ Pomagamy sobie nawzajem.
- ★ Szanujemy inne dzieci w klasie.
- ★ Nie mówimy wszyscy jednocześnie.
- ★ Słuchamy uważnie nauczyciela oraz kolegów.
- ★ Jesteśmy otwarci na nowe wyzwania.
- ★ Wykazujemy zaangażowanie i chęć do nauki.

Signed by: *Martynka*

5. RYTUAŁ POŻEGNANIA

Nauczyciel żegna się z dziećmi, ucząc ich piosenki:

Thank you Teacher

Thank you Class

Let's have a break

But don't make a fuss

12.6. Przykładowy scenariusz zajęć w ramach programu EEE.

MODUŁ 1

TEMAT 1: About me

ZAJĘCIA 1

6. RYTUAŁ POWITANIA

Nauczyciel wita się z dziećmi piosenką:

*Good morning, good morning
It's time for English now
Good morning, good morning
Know-how!*

7. Sprawdzenie, czy dzieci pamiętają obowiązujące zasady oraz czy wykonały do nich mini-ilustracje. Za wykonane zadanie dzieci dostają nagrodę w postaci kolorowego stempelka przybitego przy zasadach w dossier.

8. ROZGRZEWKA JĘZYKOWA (WARM-UP ACTIVITY)

Przypomnienie, jak przedstawiać się po angielsku z wykorzystaniem imiennych plakietek, które powinny być przypięte podczas każdych zajęć.

Dzieci stają w okręgu w rekreacyjnej części sali. Rzucają do siebie piłeczką, zadając pytanie *What's your name?*. Uczeń, który złapie piłkę, odpowiada na pytanie i rzuca dalej. Z dziećmi niepełnosprawnymi ruchowo współpracują stojące obok dzieci pełnosprawne, które łapią za nich piłkę, przekazując im ją na czas odpowiedzi na pytanie, po czym rzucają we wskazaną przez niepełnosprawne dziecko osobę.

9. PREZENTACJA NOWEGO MATERIAŁU oraz ĆWICZENIA UTRWALAJĄCE (PRESENTATION and PRODUCTION)

1. Lekcję prowadzą na zmianę **Ania** - lalka dziewczynka przebrana za Krakowiankę - i **Ben** - lalka chłopiec trzymająca flagę Anglii. Lalki przedstawiają się w formie monotonnego, rytmicznego śpiewu (chant).

Ania:

Hello! My name's Ania.
I'm six.
I live in Kraków.

Ben:

Hello! My name's Ben.
I'm seven.
I live in London.

Jeżeli w klasie jest dziecko z wadą wzroku, nauczyciel powinien odtworzyć z dzieckiem przy ławce te same czynności, pozwalając na manipulację lalkami.

2. Nauczyciel prezentuje za pomocą kartoników cyfry 6-8 (reprezentujące wiek dzieci) i uczy ich angielskich odpowiedników. Następnie każde dziecko dostaje kartonik z odpowiednią cyfrą oraz ziarna fasoli „Jaś”.
 - a) Dzieci układają kartoniki oraz kładą na nich odpowiadającą liczbę ziaren.
 - b) W kolejnym kroku dzieci utrwalają sobie kształt cyfer, układając na nich ziarna.

W zależności od stopnia zaawansowania, uczniom słabo widzącym lub niepełnoprawnym ruchowo, mającym kłopoty z koordynacją w zakresie motoryki małej pomaga nauczyciel wspomagający lub rówieśnicy. Warto tak zaplanować zajęcia, aby dzieci mające tego typu problemy siedziały z dziećmi sprawnymi manualnie. Opcjonalnie można przygotować wypukłe kartoniki, by dzieci mogły wyczuć kształt cyfr.

Podobne ćwiczenia wykonuje w ramach edukacji matematycznej w nauczaniu zintegrowanym. Warto wykorzystywać je w dydaktyce języków obcych, by wytworzyć asocjacje w umyśle dziecka - by dostrzegło ono, że nauka języka angielskiego nie jest oderwana od pozostałych treści nauczania i wiedzy ogólnej o otaczającym go świecie. Dziecko powinno rozumieć, że są to te same treści – ten sam świat, tylko ukazany przez pryzmat języka odmiennego do rodzimego.

3. Lalki przedstawiają się jeszcze raz. Uczniowie powtarzają za nimi po jednej linijce, podstawiając swoje dane: imię, wiek. Dodatkowo, podczas podawania imienia dzieci wskazują na plakietkę imienną, a podczas podawania wieku prezentują określoną cyfrę.
4. Lalki prowadzą ze sobą dialog:

Ania: Hello!

Ben: Hello!

Ania: My name's Ania.

Ben: My name's Ben.

Ania: I'm six.

Ben: I'm seven.

Ania: Bye!

Ben: Bye!

5. Dzieci dobierają się w pary i odtwarzają między sobą dialog według wzoru przedstawionego przez lalki – powtarzają za lalkami linijkę po linijce, podstawiając własne dane.

Nauczyciel monitoruje ilość powtórek w kroku 1 i 3 potrzebnych do zapamiętania zwrotów.

10. ĆWICZENIA POZWALAJĄCE NA SAMODZIELNĄ PRODUKCJĘ JĘZYKOWĄ (PRODUCTION)

Dzieci opowiadają o sobie zgodnie ze wzorem podanym przez lalki:

Hello! My name's ...
I'm ... (years old).

Po autoprezentacji każde dziecko dostaje wydrukowany na kartce wzór, by umożliwić mu powtórkę wspólnie z rodzicami w domu.

Dzieciom potrafiącym pisać można dać wzór wykropkowany i poprosić o wpisanie swoich danych. W celu ułatwienia pracy dzieciom słabo widzącym czy mającym specyficzne trudności w uczeniu się zaleca się zastosowanie większej czcionki oraz interlinii.

11. RYTUAŁ POŻEGNANIA

Nauczyciel, **Ania** i **Ben** żegnają się z dziećmi piosenką:

Thank you Teacher

Thank you Class

Let's have a break

But don't make a fuss

ZAJĘCIA 2

1. RYTUAŁ POWITANIA

Nauczyciel, **Ania** i **Ben** witają się z dziećmi piosenką:

2. **Ania** i **Ben** przedstawiają się. Następnie nauczyciel prosi każde dziecko o dokonanie autoprezentacji. Uczniowie wkładają wzory do dossier, a nauczyciel w nagrodę przybija stempelki.

3. REVISION

1. Powtórzenie wprowadzonych na poprzedniej lekcji cyfr za pomocą tablicze z sypką substancją (np. piasek, sól, mąka, ryż). Na polecenie nauczyciela dzieci piszą palcem po tabliczkach, odtwarzają kształt cyfr.

Uczniom słabo widzącym lub niepełnoprawnym ruchowo, mającym kłopoty z koordynacją w zakresie motoryki małej pomaga nauczyciel wspomagający lub rówieśnicy.

WARIANT PRACY dla dzieci starszych/ o zwiększonych zdolnościach manualnych: Nauczyciel prezentuje dzieciom duże, przestrzenne cyfry wykonane z materiałów o różnej fakturze (np. papier ścierny, plastelina, karton, folia aluminiowa) i przypomina ich angielskie odpowiedniki.

Następnie dzieci dostają materiały i samodzielnie wykonują cyfry. Po wykonaniu cyfr następuje kilkakrotne powtórzenie ich angielskich odpowiedników z jednoczesnym wodzeniem palcem po ich fakturze.

4. PRESENTATION

Lalki prowadzą ze sobą dialog:

Ben: Hello!

Ania: Hello!

Ben: What's your name?

Ania: My name's Ania. What's your name?

Ben: My name's Ben. How old are you?

Ania: I'm six. How old are you?

Ben: I'm seven.

Ania: Bye!

Ben: Bye!

5. PRACTICE

Nauczyciel uczy dzieci pytań i odpowiedzi z dialogu. Uczniowie powtarzają wielokrotnie.

6. PRODUCTION

Dzieci dobierają się w pary i odtwarzają dialog według wzoru przedstawionego przez lalki, podstawiając własne dane.

Każde dziecko dostaje wydrukowany na kartce wzór dialogu, by umożliwić mu powtórkę wspólnie z rodzicami w domu.

Dzieciom potrafiącym pisać można dać wzór wykropkowany i poprosić o wpisanie swoich danych. W celu ułatwienia pracy dzieciom słabo widzącym czy mającym specyficzne trudności w uczeniu się zaleca się zastosowanie większej czcionki oraz interlinii.

7. EWALUACJA SMILEY

8. RYTUAŁ POŻEGNANIA

Nauczyciel, **Ania** i **Ben** żegnają się z dziećmi piosenką.

BANK DOBRYCH PRAKTYK

